

HUOM! Tämä on alkuperäisen artikkelin rinnakkaistallenne. Rinnakkaistallenne saattaa erota alkuperäisestä sivutuksestaan ja painoasultaan.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Knuuttila, K., Lehtonen, E., Nuottamäki, E., Benford, S. & Lindell, H. 2023. Yritysten kiertotaloushaastatteluissa esiin nousseita asioita. Teoksessa Knuuttila, K. (toim.). Yritysten näkökulmia kiertotalouden haasteista ja palvelutarpeista, s. 21–30. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Jyväskylä. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-688-0>.

PLEASE NOTE! This is an electronic self-archived version of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Knuuttila, K., Lehtonen, E., Nuottamäki, E., Benford, S. & Lindell, H. 2023. Yritysten kiertotaloushaastatteluissa esiin nousseita asioita. In Knuuttila, K. (ed.). Yritysten näkökulmia kiertotalouden haasteista ja palvelutarpeista, pp. 21–30. JAMK University of Applied Sciences. Jyväskylä. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-688-0>.

© 2023 The authors & JAMK University of Applied Sciences. Licensed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC-BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

4 YRITYSTEN KIERTOTALOUS- HAASTATTELUISSA ESIIN NOUSSEITA ASIOITA

Kirsi Knuuttila, Eetu Lehtonen, Emilia Nuottamäki, Sari Benford & Harry Lindell

Vihreä siirtymä haastaa yrityksiä muuttamaan toimintaansa. Samalla se tarjoaa yrityksille uusia mahdollisuuksia. Yritykset kaipaavat kiertotalouden edistämiseen ja todentamiseen uudenlaista osaamista ja tietoa itselleen soveltuvista toimintamalleista sekä muiden yritysten kokemuksia muutoksesta ja ottamista osaksi omaa liiketoimintaa. Tässä artikkelissa on kuvattu asioita, joita nousi esiin kolmen suomalaisen ammattikorkeakoulun (Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Haaga-Helia ja Yrkeshögskolan Novia) keväällä 2022 tehdyissä 45 yrityshaastattelussa. Ne toteutettiin osana Työ- ja elinkeinoministeriön rahoittamaa Climate & Circular Economy Factory -hanketta (Mt.)

Lisäksi yritykset kaipaavat lisää tietoa uusista mahdollisuuksista niin kotimaan kuin ulkomaidenkin markkinoilla. Kiertotaloudessa yritykset pyrkivät löytämään ratkaisuja ja vaihtoehtoja uusiutumattomien ja neitseellisten raaka-aineiden käytölle. Muutos edellyttää yrityksiltä uudenlaista osaamista, kokonaisvaltaista johtamista, uusia rahoitusmahdollisuuksia, motivoituneita tekijöitä, markkinoille soveltuvaa hinnoittelukykyä sekä läpinäkyvää ja kustannuksiltaan kohtuullista edistymisen seurantaa.

”Mitä pienempi yritys oli, sitä enemmän ulkopuolista apua tarvitaan.”

(Kommentti haastatellun yrityksen edustajalta)

Moni yritys pohtii, miten kiertotaloudesta pystyisi rakentamaan kannattavaa liiketoimintaa. Eri toimialoilla on isoja eroavaisuuksia kestävämpien toimintatapojen ja vihreä siirtymän edellyttämien muutosten saattamisessa käytäntöön. Monilla toimialoilla asiakkaat myös edellyttävät toiminnan läpinäkyvyyttä ja todentamista. Sen vuoksi yritykset kaipaavatkin konkreettisia työkaluja esimerkiksi hiilijalanjäljen laskentaan.

Yritykset myös kokevat, että ajoittain markkinoiden tervettä kehittymistä voivat sekoittaa myös niin kutsutut ”tähdenlentoyritykset”, joiden toiminta ei ole vakaalla pohjalla. Haastatteluissa nousi esiin myös se, että mitä pienempi yritys oli, sitä enemmän ulkopuolista apua tarvitaan. Kiertotalouden edistäminen yrityksissä nähdään resurssikysymyksenä.

Haastatellut yritykset kaipaavat rinnalleen kanssakulkijoita, tukijoita ja sparraajia. Yhteisten näkemysten rakentamiseen ja kehitystoimintaan kaivataan uusia sparraus- ja yhteistyökumppaneita, joilla olisi tarvittavia tietoa tarvittavista käytänteistä sekä osaamista ja kokemusta paitsi kiertotaloudesta myös rahoituksen hakemisesta. Erityisen tärkeäksi yhteisten rahoitushakemusten tekemisen kokivat pienet yritykset.

Yhteiskunnallisella tasolla kiertotalouden edistämiseksi tarvitaan rakenteita, raameja ja yhteisiä pelisääntöjä erityisesti lainsäädännön osalta, jotta kiertotalouden edellyttämää muutosta voidaan ohjata hallitusti ja pitkäjänteisesti. Nykyään kierrätyskelpoista materiaalia saatetaan jättää hyödyntämättä lainsäädännöllisten haasteiden vuoksi, joka omalta osaltaan sulkee uusia kiertotalouden mahdollisuuksia pois. Toimialakohtaiset säädökset ja asiakasvaatimukset vaihtelevat. Joillakin toimialoilla asiakkaat ovat jo vuosia vaatineet toimintatapojen muutoksia kohti kestävyyttä ja vastuullisuutta sekä erilaisia sertifiointeja toiminnan todentamiseen.

4.1 KIERTOTALOUSOSAAMINEN

Haastatteluun osallistui hyvin eri tavoin kiertotalouteen vihkiytyneitä yrityksiä. Joillekin yrityksistä kiertotalous ei ollut ennestään tuttu, eikä osa tuntenut koko käsitettä. Näillä yrityksillä ei ole aikaisemmin ollut tarvetta tai mielenkiintoa paneutua kiertotalouteen ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin. Jotkut yrityksistä puolestaan olivat kiinnostuneita vastuullisuudesta ja kestävästä kehityksestä sekä kiertotaloudesta. Joissakin tapauksissa kiinnostuksen taustalla oli yrityksen johtohenkilöiden oma mielenkiinto aihepiiriä kohtaan, kun taas toisissa tapauksissa mielenkiinto kumpusi keskeisten sidosryhmien toiveista (asiakkaat, omistajat, rahoittajat) tai erilaisista velvoitteista, kuten esimerkiksi lainsäädännöstä. Ympäristövastuullisuus ja kiertotalous näkyivät hyvin vaihtelevasti näiden yritysten arjessa.

Yleisesti ottaen, useimmat yritykset – erityisesti mikroyritykset sekä pienet ja keskisuuret yritykset – toivoivatkin saavansa enemmän tietoa kiertotaloudesta ja erityisesti sellaista tietoa, joka on joko omalta toimialalta tai sujuvasti sovellettavissa omalle toimialalle. Tiedon olisi tärkeä olla hyvin konkreettista, jotta sen hyödyntäminen oman toiminnan kehittämisessä olisi mahdollista.

Lisäksi henkilöstölle toivottiin koulutuksia tai muita tapoja, jotka innostaisivat toimimaan uusilla ja entistä kestävämmillä tavoilla.

Haastatteluissa oli mukana myös sellaisia yrityksiä, joille ympäristövastuu tai kiertotalous on keskeinen osa liiketoimintakonseptia. Nämä yritykset toimivat pääosin sellaisilla toimialoilla, joissa kuluttajat asettavat suuria paineita yrityksiä kohtaan tai yritys kokee jotain muuta kautta ympäristövastuun arvovalintanaan. Kiertotalous voi myös olla yrityksen liiketoimintakonseptin ydin, kuten esimerkiksi materiaalien kierrätysliiketoiminnassa tai kiertotalouteen liittyvissä asiantuntijapalveluissa.

Hyvänä esimerkkinä toimii Varsinais-Suomen suuret teollisuus-, elintarvike- ja sementinvalmistusalan yritykset, jotka näkivät kiertotaloutta edistävässä toiminnassa kasvupotentiaalia ja lisääntyntä kysyntää. Kiertotalous oli muutenkin huomattava osa niiden ydinliiketoimintaansa. Saariston matkailuyritykset olivat suurelta osin yrityksiä, jotka voitiin luokitella alansa edelläkävijöiksi. Kiertotalous ja matkailun vastuullisuus olivat merkittävä osa niiden arvoja ja liiketoimintaa. Saaristossa on perinteisesti oltu jo pitkään resurssitehokkaita.

4.2 HENKILÖSTÖN OSAAMINEN JA MOTIVAATIO

Kiertotaloussiirtymä edellyttää paljon uusia taitoja eri ammattilaisilta. Tuotteita pitää osata suunnitella ja valmistaa uudella tavalla. Myös digitaalisten ja älykkäiden ratkaisujen hyödyntäminen edellyttää uusia taitoja, joka vaatii henkilöstöltä uudenlaista osaamista, uusien palveluiden käyttämistä ja mahdollisesti uusien kumppanuuksien rakentamista.

Haastatteluissa yritykset nostivatkin esiin, että he tarvitsevat lisää osaamista kiertotalouden ratkaisuista ja laajasti niihin liittyvistä liiketoimintaprosesseista. Jotkut yrityksistä mainitsivat, että heillä on pulaa kaikenlaisesta osaavasta henkilöstöstä – kattaen yrityksen toiminnan kaikki osa-alueet tuotteiden suunnittelun, valmistuksen ja markkinoinnin. Kattava osaajapula oli tyypillinen haaste erityisesti valmistavalle teollisuudelle. Lisäksi haastatteluissa nousi esiin myös puute palvelumuotoiluosaamisesta sekä se, että työntekijät ovat usein tietyn alan syväosaajia ja kiertotaloudessa osaamisen tulisi olla laaja-alaisempaa.

Yritysten mukaan henkilöstön kiertotalousosaamista tulisi parantaa esimerkiksi terveys-, veneily-, rakennus- ja matkailualan yrityksissä ja Esimerkiksi elintarviketeollisuudessa ja rakennusalaalla haastateltujen toimijoiden kiertotalous ja ympäristövastuuosaaminen oli hajanaista. Pienissä yrityksissä lainsäädäntöä ei aina tunnettu perusteellisesti.

Kaikilla aloilla ei ole helppoa edistää kestävyyttä kaikin tavoin. Monet yritykset kuitenkin totesivat, että kestävyyttä voidaan silti edistää liiketoiminnassa. Yhteinen tahtotila ja arvomaailma edistää yrityksissä uusien toimintatapojen käyttöönottoa. Joissakin tilanteissa yritys voisi toimia enemmän kiertotalouden hengessä, jos henkilöstö olisi valmis sitoutumaan toimintaan. Tästä hyvinä esimerkkeinä toimivat laitteiden säännöllinen ja ennakoiva kunnossapito, joka lisää laitteiden käyttöikää ja käyttövarmuutta merkittävästi, sekä riittävä materiaali-/jätevirtojen lajittelu.

4.3 LIKETOIMINTAYMPÄRISTÖ

Monilla aloilla toimintaympäristö muuttuu vauhdilla. Kierrätysvelvoitteet ja paine vähentää neitseellisten raaka-aineiden käyttöä haastavat materiaaleja paljon käyttäviä yrityksiä eri tavoin. Toisaalta kuluttajat ja muut asiakkaat ovat entistä kiinnostuneempia ympäristöasioista ja edellyttävät ympäristövastuullista toimintaa. Yritykset näkivät kiristyvässä sääntelyssä myös uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Toisaalta ratkaisuja tuottavilla yrityksillä on haasteita pysyä ajan tasalla eri maiden nopeasti muuttuvasta regulaatiosta. Siksi yritykset toivoivatkin lisää ennakoitavuutta sääntelyyn.

Liiketoimintaympäristöissä on myös alueellisia haasteita. Esimerkiksi Varsinais-Suomen suurissa yrityksissä jätelupien saaminen on koettu hankalaksi. Materiaalin käyttö vaatii aina luvan, mutta lupien saaminen voi kestää tarpeettoman kauan. Yritykset toivovatkin, että lupaprosessia voitaisiin nopeuttaa, sillä viivästykset aiheuttavat yrityksille paljon harmia ja voivat jopa estää materiaalien kierrätyksen.

Haastateltujen elintarvikealan yritysten mukaan olisi arvokasta, että toimitusketjun pienemmille yrityksille olisi helposti tarjolla tietoa ajankohtaisesta lainsäädännöstä. Varsinkin jotkut suuremmat haastellut yritykset kokivat, että pienempien yritysten kanssa on haastavaa tehdä yhteistyötä, koska niiden ymmärrys lainsäädännöstä on puutteellinen tai lainsäädäntöä ei noudateta riittävän hyvin.

Yrityksissä toivotaan johdonmukaista ja ennakoitavaa regulaatiota ja muuta ohjausta, jotta yritykset uskaltavat investoida ja kehittää toimintaansa systemaattisesti. Markkinoiden ennakoitavuus lisää uskallusta laajentaa toimintaansa myös kasvavilla vientimarkkinoilla. Yritykset kokevat sääntelyn muutokset sekä mahdollisuutena että uhkana.

Erityisesti kiristyneillä markkinoilla toimivien yritysten näkökulmasta säädökset vaikuttavat suoraan liiketoiminnan kannattavuuteen. Yhteiskunnan toiminnalla ja ohjauksella on merkittävä rooli sekä yrityksen toimintaan että

asiakkaiden ostohalukkuuteen, johon toki vaikuttaa myös mediassa käyty julkinen keskustelu. Yritykset kokivat, että tätä ohjausta on tällä hetkellä hyvin vaikea ennakoida.

4.4 VERKOSTOT JA YHTEISTYÖ

Haastatteluissa kysyttiin yritysten verkostoista. Uusien verkostojen rakentaminen ja olemassa olevien hyödyntäminen nousivat vahvasti esiin. Yritykset kaipaavat verkostoista monenlaisia asioita. Osa kaippaa toimialatietoa tapahtumista ja seminaareista, joita verkostot voivat tarjota. Toiset puolestaan kaipaavat eri toimialojen osaajien törmäyttämistä ja toimialat ylittävää yhteistyötä. Jotkut yrityksistä nostivat esiin verkostojen tarjoaman vertaistoiminnan ja sparrauksen merkityksen. Verkostoista yritykset voivat löytää myös tukea ja osaamista tuotekehitykseen sekä uusia liikekumppaneita.

Haastatteluissa nousi esiin, että esimerkiksi elintarviketeollisuuden yritysten on vaikea löytää sellaisia yhteistyökumppaneita, joiden kanssa ne voisivat kehittää uusia tuotteita tai edistää raaka-aineiden ja sivuvirtojen tehokkaampaa hyötykäyttöä kiertotalouden hengessä. Moni haastatelluista yrityksistä koki, etteivät niiden omat resurssit ja osaaminen riitä kehitystyöhön. Kiertotalouteen siirtymisessä tarvitaan uusia toimintamalleja, ja niiden kehittäminen ja käyttöönotto vaativat valtavasti resursseja.

Yritykset myös kokivat, että ne tarvitsevat sekä toimialojen ylittävää yhteistyötä että foorumeita, joissa yhteisiä haasteita voidaan jakaa. Yritykset myös kaipaavat verkostoa, jossa eri alojen yritykset voivat löytää toisensa ja työskennellä saman asian ympärillä. Kun yhteistyötä tehdään enemmän, myös palvelu paranee. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii kaivosala, jossa oikeiden kumppaneiden löytäminen koetaan erityisen haastavaksi.

Toisaalta samaan aikaan on myös pakko tunnustaa, ettei kiertotalouden edistämiseen ole olemassa valmiita ratkaisuja. Kyse on monitasoisesta ja monitahoisesta yhteistyöstä paitsi eri yritysten myös eri tason päättäjien kanssa. Saaristossa matkailualan mikroyritykset tekevät hyvää yhteistyötä suurempien matkailualan toimijoiden kanssa. Liikunta-alan mikroyrityksillä on halua edellyttää toimittajilta vastuullisuutta, mutta yritysten on myös huolehdittava kannattavuudestaan.

Yritykset tarvitsevat pitkäjänteisesti toimivia verkostoja, yhteistyöalustoja sekä aktiivista vuorovaikutusta eri toimialojen edustajien ja päätöksentekijöiden välillä. Siten voidaan edistää uusien ratkaisujen syntymistä vielä kehittymättömille markkinoille.

4.5 LIKETOIMINNAN KEHITTÄMINEN

Monen yrityksen liiketoimintaympäristö muuttuu nyt vauhdilla. Yrityksiltä vaaditaan entistä enemmän tietoa vastuullisuudesta ja kestävästä ratkaisusta, joka heijastui myös haastatteluissa saatuihin vastauksiin. Yritykset toivoivat tietoa siitä, mitä uusia ratkaisuja on tarjolla ja miten niitä voidaan ottaa käyttöön. Lisäksi esiin nousi kysymyksiä, kuten mitä uudet ratkaisut edellyttävät yrityksiltä, kuinka paljon aikaa ja rahaa ne vaativat, miten muutosta johdetaan ja mitä uutta osaamista niiden toteuttaminen vaatii.

Esimerkiksi saariston mikroyritykset toivovat, että ne voisivat tutustua sellaisiin yrityksiin, jotka ovat toiminnallaan jo sitoutuneet kiertotalouteen. Haastatteluissa nousi esiin yritysten tarve saada sparrausta strategisiin kysymyksiin. Yritykset myös kaipaavat sparraajia ja yhteistyökumppaneita, jotka katsovat heidän liiketoimintaansa ulkopuolelta tuorein ja tervein silmin. Tulevaisuudessa yritysten on paneuduttava moniin sellaisiin asioihin, joita ei ole tarvinnut aikaisemmin miettiä. Varsinkin energiaratkaisut ovat nousseet entistä tärkeämmiksi.

Kiertotalousnäkökulman huomioiminen nostaa yrityksissä esiin uusia haasteita. Esimerkiksi kaivostoiminnassa sivuvirtojen hyödyntäminen edellyttää usein uusia logistisia ratkaisuja, koska materiaalivirrat ovat huomattavan suuria. Tällä hetkellä tätä logistiikkaa hoidetaan hyvin pitkälti rahtina, jolla on merkittäviä negatiivisia ympäristövaikutuksia. Kiertotalousratkaisujen käyttöönotto saattaa aiheuttaa myös ei-toivottuja vaikutuksia. Kiertotalouteen siirtyminen on hyvin moniulotteista.

Digitalisaation mahdollisuudet ovat merkittävät monella alalla. Digitalisaation ja automaation avulla suurikin yritys voi vähentää päästöjä muun muassa henkilöstön ja asiakkaidensa osalta. Prosessien tehostaminen tavaroiden kierrossa on kriittistä, koska se mahdollistaa palvelun tuottamisen nopeammin, vähentää hävikkiä sekä vaatii vähemmän esimerkiksi varastotilaa ja kuljetuskilometrejä. Saariston mikroyritykset esimerkiksi toivovat, että niiden käytössä olisi sovellus, josta ne näkisivät, kuka myy luomutuotteita ja missä.

Joissakin yrityksissä ei ole juuri lainkaan omaa osaamista toiminnan digitalisointiin. Näiden yritysten olisikin hyvä löytää sellainen verkosto, jossa olisi jo valmiiksi digitaalista osaamista ja joka tarjoaisi digitaalisen palvelun yrityksen käyttöön. Digitalisaatiota ja datan hallintaa tulisi muutenkin kehittää yleisesti yhteisten alustojen suuntaan, jossa erilaiset tarpeet materiaaleissa sekä osaamisissa voivat kohdata toimialarajojen yli. Tiedolla johtaminen tarjoaa tutkitusti mahdollisuuksia liiketoiminnan kehittämiseen, mutta se edellyttää datan hallintaa ja analysointikykyä.

Haastattelutuloksien mukaan yritykset haluavat parantaa johdon ja henkilökunnan kiertotalousosaamista, kehittää toimintaansa pitkäjänteisesti sekä sitouttaa johdon ja henkilökunnan lisäksi myös sidosryhmiänsä kiertotalouteen. Edellä mainittujen toiveiden toteutuminen vaatii systemisen muutoksen yrityksessä. Erään haastatellun startup-yrityksen kohdalla ongelmaksi muodostui nimenomaan puutteet systemisen muutoksen osaamisessa, jonka kiertotalouden omaksuminen osaksi liiketoimintaa vaatii.

4.6 TUOTEKEHITYS

Haastatteluiden mukaan yritykset kaipaavat tuotekehitysapua sekä ideoita siihen, miten päästään eroon lineaarisesta tuotantomallista tuotteen elinkaareen alkupäässä. Suurelle osalle yrityksistä kestävä kehityksen edistäminen aiheuttaa lisäkustannuksia, joihin yrityksillä ei ole varaa tai tahtotilaa. Monessa haastattelussa nousikin esiin kysymykset siitä, onko yrityksellä varaa toimia vastuullisesti.

Yrityksillä oli paljon kestävyden ja vastuullisuuden edistämiseen liittyviä hyviä ideoita, mutta niiden toimeenpano vaatii suunnittelua sekä työtä ja muita resursseja. Yritykset toivoivat, että valtio voisi ainakin alussa tukea yrityksiä toiminnan kehittämisessä taloudellisesti. Liiketoiminnan kehittämisessä pyritään jatkuvasti etsimään uusia ratkaisuja. Yritysten tulisikin keskittyä siihen, miten kestävästä ratkaisusta saadaan kannattavaa liiketoimintaa tai mitä lisäarvoa ratkaisu asiakkaalle tuottaa. Kiertotalous ja vastuullisuusasiat eivät voi olla hyväntekeväisyyskysymys.

Haastattelut osoittavat, että erityisesti kiertotalouden edelläkävijät olivat pohtineet laajasti kiertotalouden innovaatiomahdollisuuksia. Edelläkävijäyritykset kokevat, että on hyvä tavata muiden yritysten edustajia ja vaihtaa ajatuksia sekä kokemuksia kiertotaloudesta ja hyvistä käytänteistä.

Monilla aloilla tarvitaan jatkuvaa- ja vahvaa panostusta tuotekehitykseen ja käytön ohjaukseen, jotta tuotantosysteemeistä saadaan tehokkaammin tuottavia. Tätä tuottavuutta voidaan edistää esimerkiksi datan, lajittelun ja materiaalien hallinnan prosessien kehittämisellä sekä harmonisoiduilla tuote-standarddeilla. Kehitystyössä puolestaan tarvitaan innovaatiota, rohkeutta muutokseen ja rahoitusmahdollisuuksia muutosten toteuttamiseen, sillä investoinnit voivat olla hyvinkin suuria.

4.7 MATERIAALITEHOKKUUS JA LOGISTIikka

Materiaalien aiheuttamat kustannukset ovat olleet jo aikaisemmin merkittäviä monissa yrityksissä, mutta nyt erilaisten raaka-aineiden ja logistiikan kustannukset ovat nousseet ennennäkemättömästi. Toisaalta yritys voi myös hyötyä markkinoista ja tuottaa kierrätetyistä materiaaleista uusia tuotteita ja siten kasvattaa liiketoimintaansa. Materiaalipainotteisilla teollisuudenaloilla on tärkeää löytää uusia ratkaisuja, jotka ovat vähähiilisempiä eli aiheuttavat vähemmän ilmastopäästöjä.

Yritykset kaipaavat myös enemmän ja helpommin saavutettavaa tietoa ja osaamista erilaisista materiaalien jakamisalustoista. Esimerkiksi Varsinais-Suomen pienet metallialan yritykset haluaisivat käyttää uudelleen ja entistä tehokkaammin materiaalejaan. Moni yritys oli myös kiinnostunut materiaali-tekniikasta, koska uudet liiketoimintamahdollisuudet voivat tulla tältä nimenomaiselta alalta. Hyvänä esimerkkinä toimivat uudet tekstiilikuidut, joista monet niiden ekologisen suunnittelun vuoksi kiertotalouteen sopivia.

Kaivostoiminnassa logistiikka koetaan huomattavana uhkana, sillä kuljetukset lisäävät hiilidioksidipäästöjä merkittävästi. Saariston matkailualan mikroyritykset puolestaan tekevät yhteistyötä kuljetuksissa ja pyrkivät omalta osaltaan edesauttamaan sitä, että asiakkaat pääsisivät julkisilla liikennevälineillä haluamiinsa kohteisiin. Kun laivalle pääsee suoraan bussilla, se houkuttelee asiakkaita jättämään auton kotiin.

Jätteiden lajittelu haastaa varsinkin matkailu- ja palvelualaa. Saaristossa toimivat yritykset kokivatkin, että jätteiden lajittelua voisi tehdä paremmin. Erityisesti muovin lajittelu koettiin puutteelliseksi. Useimmissa ravintola-alan mikro- ja pienyrityksissä ruokahävikki ei ole niin suuri ongelma. Usein ylijäämää myydään halvemmalla tai käytetään henkilökunnan ravintona. Edelläkävijät terveydenhuoltoalalla ja metsätaloudessa haluaisivat investoida entistä enemmän jätteiden kierrätykseen ja siten vähentää hiilidioksidipäästöjään.

”Jäte on suunnitteluvirhe.”

(Kommentti haastatteluihin osallistuneelta yrityksen edustajalta)

Joidenkin yritysten mukaan asiakkaat haluavat uusiokäyttää kierrätyskelpoista purkumateriaalia, jonka vuoksi materiaalien jäljitettävyyttä tulisi myös kehittää, jotta kierrätysmateriaalien käyttäminen olisi turvallista, luotettavaa ja ennen kaikkea kestävä.

4.8 MARKKINOINTI

Haastatteluissa nousi esiin kuluttajille suunnatun viestinnän ja markkinoinnin tärkeys. Esimerkiksi saariston liikunta-alojen toiminnassa kestävyyskysymyksistä ei tiedoteta ulospäin. Yritykset haluaisivat tiedottaa kestävään kehitykseen tähtäävää työtään varsinkin muille alan yrityksille. Toisaalta samaan aikaan yrityksiä huolettaa myös alalla vallitseva viherpesu, joka nakertaa jokaisen matkailualan yrityksen hyvää mainetta.

Pienissä matkailuyrityksissä yritykset toteuttavat itse markkinoinnin, koska markkinointi edellyttää niin paljon tietoa yrityksen toiminnasta, että sitä on vaikea siirtää kolmannelle osapuolelle. Osa haastatelluista metallialan pienistä yrityksistä haluaisi olla kiertotalouden ja kestävä kehityksen edelläkävijä, mitä myös asiakkaat pitävät tärkeänä.

Haasteena on yritystoiminnan resurssiviisaan ajattelun tarinallistaminen mielenkiintoiseen ja asiakaskäyttäytymistä muokkaavaan muotoon. Tämän lisäksi haastatteluissa kuulutettiin myös oppilaitosten, koulujen ja jopa päiväkotien roolia tiedotus- ja valistustyössä sekä kuluttajan osallistamista kiertotaloudesta kertovaan viestintään ja sen markkinointiin.

4.9 RAHOITUS

Yritysten rahoitushaasteet liittyivät niin toiminnan perusrahoitukseen, kauppojen rahoitukseen kuin kehittämisrahoitukseen. Rahoituksen saamiseksi tarvitaan toimivia rahoitusmalleja sekä soveltuvan rahoituksen tarjoajia. Rahoitusta haettaessa yrityksen liiketoiminnan kannattavuus ja maksukyky täytyy pystyä todentamaan. Yrityshaastatteluissa nousi esiin myös se, että yrityksen rahavirtaa voidaan käyttää tietolähteenä yrityksen liiketoiminnan seuraamiseen.

Jotkut haastatelluista yrityksistä mainitsivat, että heiltä puuttuu osaamista kehitysrahoituksen hakemiseen tai ymmärrystä siitä, miten esimerkiksi Business Finlandin rahoitusta voisi hyödyntää paremmin. Rahoituksen löytäminen voi olla vaikeaa jopa vakiintuneillekin yrityksille. Varsinkin haastatellut matkailualan mikroyritykset olivat kiinnostuneita siitä, miten ne voisivat saada rahoitustukea. Rahoitus on erittäin tärkeää ennen hankkeen tai toiminnan

aloittamista. Eräissä rakennusalan yrityksessä koettiin, että rahoittajat katsovat usein taloudellista puolta, eivätkä niinkään kestävämpään energiaan siirtymisen ekologista puolta.

4.10 KIERTOTALOUSTOIMINNAN SEURANTA JA TODENTAMINEN

Haastatteluissa yritykset nostivat esiin tarpeen kiertotalouden ja siinä edistymisen todentamisesta. Yritykset toivoivat siihen luotettavia ja läpinäkyviä menetelmiä. Tällä hetkellä todentamista voidaan edesauttaa esimerkiksi uusien sertifiointien avulla. Tällaisia vaatimuksia todentamiseen voi kohdistaa myös suurten yritysten käyttämille alihankintayrityksille, joiden täytyy panostaa läpinäkyvään raportointiin, seurantaan ja jäljitettävyyteen. Yrityksille on entistä tärkeämpää antaa myöskin hyvä työnantajamielikuva.

Uudellamaalla haastatelluista pk-yrityksistä tunnistettiin, että heiltä puuttuu kiertotaloustietämystä perustasollakin, kuten esimerkiksi omien toimien ympäristövaikutuksista. Ympäristösertifikaatin saaminen mikroyrityksille onkin vaikea prosessi. Mikroyritykset kokevat, etteivät ne saa riittävästi tukea muutoksen aikaansaamiseksi. Joillakin mikroyrityksillä on kaikki sertifikaatin saamiseksi tarvittavat edellytykset, mutta niillä ei ole aikaa eikä resursseja siihen.

Jotkut haastatelluista yrityksistä mainitsivat, että heiltä puuttuu osaamista kehitysrahoituksen hakemiseen tai ymmärrystä siitä, miten esimerkiksi Business Finlandin rahoitusta voisi hyödyntää paremmin. Rahoituksen löytäminen voi olla vaikeaa jopa vakiintuneillekin yrityksille. Varsinkin haastatellut matkailualan mikroyritykset olivat kiinnostuneita siitä, miten ne voisivat saada rahoitustukea. Rahoituksen saaminen ja sen riittävyys onkin yksi keskeisiä pohdittavia asioita ennen toiminnan tai yksittäisen hankkeen aloittamista. Uusiutuvan energian investoinneissa yritykset usein tarkastelevat vain takaisinmaksuaikaa, eivät niinkään kestävämpään energiaan siirtymisen ekologista puolta.

Sivuvirtoja ja jätteitä täytyisi hyödyntää tehokkaammin, mutta niiden määrää ei välttämättä seurata, eikä niiden vaikutuksia tai mahdollisia näkökulmia hyötykäyttöön siten pystytä tunnistamaan. Osaamisvajeeseen kaivataan uusia palvelumalleja ja -tarjoajia kiertotaloustoiminnan näkökulmien edistämiseksi, sillä kireillä markkinoilla yritysten tulee pystyä fokuosoimaan oman ydintoimintansa kehittämiseen.